

Walter Swennen, *Konijn & canard*, 2001, olie op doek, Cera Collection/M-Museum, Leuven.

[K] **LUST EN SABOTAGE IN HET ATELIER.
OVER KUNSTENAAR WALTER SWENNEN**

Walter Swennen (°Vorst, 1946) bestempelen als een *Einzelgänger* is een cliché. Maar je kunt niet om deze vraag heen: hoe is het mogelijk dat de gemiddelde kunstliefhebber zijn werk eigenlijk niet goed kent? Her en der dook Swennen wel op in groepstentoonstellingen (waar je zijn werk er meteen uithaalde, altijd een goed teken) en om de zoveel tijd had hij ook een solotentoonstelling in eigen land – respectievelijk in het PSK in Charleroi (1991), het M HKA in Antwerpen (1996) en in het bkSM (2008) in Grimbergen/Strombeek, met de jenniferige titel *How to Paint a Horse*. Maar daarmee hield het wel op. Eind 2013, begin 2014 was er dan *So Far So Good* in het Brusselse kunsten-centrum Wiels, zijn grootste overzichtstentoonstelling tot nu toe. Liefst honderdertig werken waren er te zien, daterend van het begin van de jaren tachtig tot nu, dubbel zoveel als in Swennens eerdere tentoonstelling in 2013 in Lissabon. Goed voor een volle kunsthall Wiels.

Directeur en curator Dirk Snauwaert boog zich samen met de kunstenaar over een intuïtieve opstelling. Die ging bewust voorbij aan een compartimentering volgens thema's of periodes, maar gaf wel een zeer goed, direct inwerkend beeld van de veelzijdigheid en het talent van deze kunstenaar. De expositie in Wiels was tegelijk de aanleiding om werk te maken van de volledige lijst

van schilderijen die Swennen van 1980 tot nu heeft geproduceerd. In deze aanzet tot een *catalogue raisonné* ontbreken een zevental werken, die gewoon “onvindbaar” bleken. Deze vaststelling lijkt het gevolg van Swennens regelmatige wisselen van galerij én van zijn attitude, waarbij de vraag “hoe breek ik mentaal uit mijn atelier?” belangrijker is dan “hoe word ik beroemd?”. Ook over zijn vroege productie in de jaren zestig is weinig bekend, en deze periode was dan ook – wellicht op verzoek van Swennen zelf – niet opgenomen in de tentoonstelling, maar wordt wel vermeld in de bijbehorende catalogus. Het moet overigens gezegd: de tentoonstelling is prachtig gedocumenteerd in de catalogus, die zich nu al mag beroepen op het predicaat “standaardwerk” dankzij de vormgeving van Saskia Gevaert (die het talent voor boeken maken kennelijk van vader Yves Gevaert heeft geërfd) en de kwaliteit van het uiteenlopende tekstmateriaal.

Walter Swennen is geboren in een Nederlands-talig gezin in de omgeving van de beruchte gevangenis van Vorst (Brussel), maar werd vanaf zijn vijfde plots in het Frans opgevoed. Die taalkundige gespletenheid speelt een duidelijke rol in zijn latere picturale oeuvre en is de bron van tal van spitsvondigheden. In de jaren zestig mengde hij zich in allerlei literair-artistieke collectieven, vatte een fascinatie op voor de *beat poets* en freejazz, en knoopte een vriendschapsband aan met Marcel Broodthaers. Zijn studie psychologie mondde in de jaren zeventig uit in een docentschap psychoanalyse

Walter Swennen, *Bras d'honneur*, 2003, olie op doek, privécollectie, Parijs

Walter Swennen, *La Chute*, 2012, olie op doek
Foto Gilles Rentiers / © aliceday, Brussels.

– over Lacan nota bene – in Brussel tot hij in 1981 definitief koos voor het schilderen, naar eigen zeggen om de “nostalgische poëzie” achter zich te laten. Toch is hij zich altijd met taal blijven omringen, getuige de vele geschriften en aforistische kattebelletjes in zijn atelier. Van 1994 tot 2009 woonde hij met zijn gezin in Antwerpen, daarna keerde hij terug naar Brussel.

Deze biografische feiten blijken niet zonder betekenis als je Walter Swennens ensemble van werken ziet. Terugkerende thema’s zijn duidelijk gelinkt aan persoonlijke fascinaties, die samen een eigen mentale wereld vormen, en die tot ons spreken: de polyglotte *jeux de mots* (tot in plat Brussels dialect toe), elementen uit de populaire cultuur (Amerikaanse cartoons en comics, Suske en Wiske), het spel met alledaagse voorwerpen die plots een heel ander statuut krijgen, zijn mild-provocatieve omgang met het werk van geconsacreeerde kunstenaars (Schwitters, Malevitsj,...) en de vraag hoe hij zich tot hen moet verhouden in zijn eigen werk. Deze fascinaties spreken ook uit zijn schildersattitude, die in alle periodes het ritme heeft van een jazz-improvisatie. Je neemt iets bekends vast, een thema dat iedereen kent, en je zet dat genadeloos naar je hand in een improvisatie waarvan je de duur, de kleur en het timbre op het moment zelf bepaalt. Bij Swennen lijkt alles niet zozeer “bedacht”, maar juist

heel erg in het moment gemaakt, ter plaatse in het atelier, met een bedrieglijke soort achteloosheid. De ontmoeting van een *machine à peindre* en een bananenschil, zeg maar. Zijn werk lijkt onaf, maar je maakt het als kijker af in je hoofd. Intussen is de schilder gewoon verdergegaan met een nieuwe inval voor alweer een volgend werk. Je ziet Swennen zo om zich heen kijken en denken: waar hebben we vandaag zin in? Zal ik eens een “fout” stillerven schilderen? Associatief, lineair, pseudonaïef, neopop, lyrisch-realistisch... Achteraf komt pas de interpretatie waarmee je orde scheidt in dit oeuvre van meer dan zeshonderd werken, en er een samengestelde identiteit aan geeft.

En toch heeft Swennens werk iets aanstekelijk “bedachts”. Hij onderzoekt wel degelijk de mogelijkheden van de schilderkunst als medium. Hij deconstrueert haar en palmt haar in. Zijn nieuwsgierigheid naar hoe iets wel of niet zou kunnen bestaan als schilderij projecteert hij in een opeenvolging van eclectische experimenten met kleur, vorm, textuur en drager. In de catalogustekst noemt men dat “het onderzoek naar de specifieke ‘problemen’ van de schilderkunst”, maar daarvoor zijn het “*fuck you*”- en het “ik vind dit leuk”-gehalte veel te groot. Swennen onderzoekt de mogelijkheden volgens zijn eigen maatstaven van wat schilderkunst is. De schildersenergie spat iets te letterlijk van deze doeken en de perspectiefwerking is telkens iets te grondig fout. Hoe zal ik jouw verwachtingspatroon eens snel en vakkundig de nek omdraaien, lijkt hij te denken. Lust en sabotage in het atelier. Het is een intellectueel én fysiek proces dat al decennia duurt, op zijn eigen voorwaarden en onder de stolp die het atelier heet.

De recente tentoonstelling in Brussel en de bijbehorende catalogus tonen aan dat Walter Swennen dezelfde internationale waardering verdient als bekendere schilders van zijn generatie, op basis van de veelzijdigheid, het vormonderzoek en de radicaliteit van zijn werk – parameters van elk gedegen oeuvre. We bedenken dit omdat tijdgenoten als de Nieuwe Wilden en de Transavantgardisten in de jaren tachtig school maakten met een gemeenschappelijke stijl en een afgesproken discours – en zo een succesvol front vormden in de kunstwereld – terwijl Swennen altijd een beetje apart bleef staan. Is hij de uitzondering

die de regel bevestigt, een *artist's artist*? Verwondert het dat Swennen bij jonge kunstenaars een ware cultstatus geniet?

So far so good. Dit werk verdiende al lang een etalage in de hedendaagse kunst en heeft die in Wiels gekregen. Laat dit dan maar een correctie zijn – aangebracht met dikke markeerstift – in de canon van de recente kunstgeschiedenis.

HENDRIK TRATSAERT

Tentoonstelling: www.wiels.org/nl/exhibitions/475

Catalogus: *Walter Swennen. So Far So Good*, met teksten van Walter Swennen, Caroline Dumalin, Quinn Latimer, Olivier Mignon, Raphaël Pirenne en Dirk Snauwaert, Wiels / (SIC), Brussel, 2013, 256 p.
